

■ Litteraturkonkurranse samler tv-seere i Tyskland, Sveits og Ø

Idol-show for

I Klagenfurt tar de temperaturen på den tyskspråklige litteraturen i et direktesendt tv-show med store pengepremier.

Av Henrik Keyser Pedersen, Klagenfurt

KOMMENTAR

En av de mest spesielle prisene i litteraturens verden, høytlesningskonkurransen om den prestisjetunge Ingeborg Bachmann-prisen, ble forrige helg delt ut for 40. gang i byen Klagenfurt i Østerrike.

Prisen er noe så sjeldent som en 15 timers direktesendt opplesningsdyst. Siden 1989 har den blitt direktesendt på 3sat, den felles kulturkanalen for 100 millioner tysktalende i Sveits, Østerrike og Tyskland.

Programmet må betraktes som en pioner innen casting-sjangeren som vi i Norge kjenner best fra populære konsepter som «Idol» og «Norske talenter».

Med 40 år på baken har Bachmann-prisen vokst til en institusjon som appellerer til et publikum i alle aldre.

Medial festival

Klagenfurt ligger i ly av Alpene ved den asurbå, postkortskjønne innsjøen Wörthersee. I gamlebyen vaier sitater av forfatteren Ingeborg Bachmann overalt, også på strandstolene i gågata.

Festivalen åpner med en storslått hagefest med jazzmusikk og sjøutsikt. Men heretter foregår det meste i et sterilt hvitt tv-studio. Arrangementet strekker seg over fem dager, og hver morgen er det beinhard kamp om de 160 publikumsplassene i studioet.

I timene før første opplesning klokka 10 om morgenen står både gamle og unge i kø. De fleste må ta til takke med en plass i hagen foran kringkastingsbygget, der live-sendingen vises på storskjerm. I hagen starter vinserveringen før lunsj, og stemningen er upåklagelig med tilrop og entusiastisk applaus.

I Tyskland, Sveits og

FAKTA

Bachmann-prisen:

■ Ingeborg Bachmann-prisen deles hvert år ut under litteraturfestivalen «Tage der deutschsprachigen Literatur» i byen Klagenfurt i Østerrike.

■ I år fant festivalen sted fra 29. juni til 3. juli.

■ Juryen består av sju litteraturkritikere som hver inviterer to forfattere med til konkurransen.

■ Forfatterne leser opp en upublisert tekst skrevet på tysk.

■ Prisen ble startet av Hubert Fink og Marcel Reich-Ranicki og delt ut første gang i 1977.

■ Ingeborg Bachmann (1926–1973) ble født i Klagenfurt og er en av det 20. århundrets viktigste kvinnelige lyrikere og prosaforfattere i tyskspråklig litteratur.

Østerrike er det ikke bare fotball-EM som vises på storskjerm. Fra flere steder rapporteres det at litteraturinteresserte samles for å se sendingene fra Klagenfurt i lag med andre.

Casting på tysk

Dramaturgien i tv-studioet understreker at forfatteren er til eksamen. Interiøret er minimalistisk og klinisk hvitt som hos tannlegen. Juryen sitter i en halvsirkel vendt mot den opplesende forfatteren som befinner seg drøyt 20 meter unna.

Forfatterne er invitert på bakgrunn av en upublisert prosatekst, ofte et romanutdrag, som hun eller han leser høyt. Deretter følger juryens kritiske diskusjon som forfatteren ikke skal blande seg i.

Selv om teksten i prinsippet skal være i sentrum, er det opplagt at en suksessfull opptreden i Klagenfurt stiller spesielle krav til forfatteren. Det er en kjent sak at størstedelen av deltakerne henter hjelp hos skuespillere eller regissører når de skal forberede den muntlige framføringen. Det hviskes, sukkes og gestikuleres.

I år var det flere, blant andre vinneren Sharon Dodua Otoo, som også flettet inn sangpartier i sin tekst og på den måten fikk demonstrert spekteret av sitt muntlige talent. I tillegg vises det før opplesningen et video-selvportrett av forfatteren.

Disse visuelle utvidelsene av tekst-sonen er ofte svært forseggjorte og bidrar til å understreke at en vellykket Bachmann-performance bør

DOMMERPANEL: Juryen for Ingeborg Bachmann-prisen har kritiske diskusjoner om høytopplesningene som

være et «gesamtkunstwerk» som appellerer til alle sanser.

Britisk ny-tysker vant

Juryen deler til slutt ut tre priser. Hovedpremien på 250.000 kroner gikk til Sharon Dodua Otoo som på sin Twitter-konto presenterer seg som «black british mother, activist and author».

Hennes vinnertekst «Herr Gröttrup setter seg» er en fornøynelig og lettlest lignelse som starter med bignerleg frokostscene, der et frokostegg som ikke er hardkokt nok, utløser en ekteskapelig krise. Seinere skifter fortellingen til et mer kosmisk

perspektiv, og vi får høre hvordan det revolterende egget som skaper så mye uorden i den tyske morgendyllen, betrakter verden.

Juryen falt for en parabel som tydeligvis ønsker å gi stemme til de fremmede og det språkløse i hverdagen. Jurymedlem Klaus Kastberger trakk paralleller til Thomas Bernhards groteske teaterstykke «Et tysk middagsbord» fra 1988, der det heter at «i enhver tysk suppe finner man en nazi».

Ifølge Kastberger er det i dag den fremmede som er et hår i suppa eller – som i Otoos fortelling – et egg som nekter

å la seg koke.

I nesten samtlige tekster i konkurransen dukket møtet mellom det tyske og det fremmede opp som et tema.

Flere pensjonerte menn

Sveitsiske Dieter Zwicky, som også deltok i 2007, vant andreprisen med den vilt fabulerende indre monologen «Los Alamos er knøttliten», en tekst full av fortellerglede og nonsens-energi om en ingenør strandet i den amerikanske ørken.

Zwickys opplesning med sveitsertysk nasal intonasjon var et av konkurransens høydepunkter. Ikke bare fikk

sterrike ■ I 2016 fyller den direktesendte prisutdelingen 40 år

ordkunstnere

VINNER: Britiske Sharon Dodua Otoo (t.h.) vant hovedpremien i Klagenfurt. Hun fikk prisen av byens kulturborgermester Maria Luise Mathiaschitz (t.v.) og Sandra Kegel fra avisa Frankfurter Allgemeine.

KULTFORFATTER: Stefanie Sargnagel erklærte at hun skulle «knuller konkurrentene i stykker» før hun vant publikumsprisen.

forfatterne ikke får blande seg i.

ALLE FOTO: JOHANNES PUCH, ORF

den klangkvaliteten i forfatterens språkarter fram. Det ble også tydelig at Zwicky er en lun ironiker.

Den tyske forfatteren Julia Wolf, som vant tredjeprisen, leste opp et utdrag fra en kommende roman. I jeg-fortellingens form handler den om en mann på snart 70 år som oppdager at vitaliteten hans er på hell. Livet passerer revy, mens han ligger på badegulvet og lurer på hvordan det kunne gå til at han med full kraft svømte rett inn i bassengkanten.

Pris på 120.000 kroner

Ser man bort fra de to eldste,

Silvia Schenk (72) og Dieter Zwicky (59), lå forfatternes gjennomsnittsalder i år på rundt 35. Bachmann-prisen er fortsatt en arena for å oppdage nye navn i tyskspråklig litteratur.

Men hvis Klagenfurt skal ta temperaturen på nyere litteratur, er det likevel grunn til å være bekymret når alle juryens tre vinnere tilfeldigvis beskriver en verden sett med den pensjonerte mannens øyne.

Perspektivet er sikkert i tråd med Tysklands demografiske utvikling, noe som også forklarer mye av Merkels begeistring for flyktningene

fra Syria, men som standardisert litterært grep har mannen på 70+ neppe noen stor framtid som yndling i samtidslitteraturen.

Det var derfor et velgjørende korrektiv til juryens mer trauste valg at konkurransens yngste deltaker, Stefanie Sargnagel fra Wien, stakk av med publikumsprisen på ikke mindre enn 12.000 euro. Det er femte år på rad en kvinnelig østerriksk forfatter vinner denne prisen.

Det handler selvfølgelig om fordelene av å lese opp på hjemmebane, men avspeiler også det faktum at kvinner i

dag holder hjulene i gang på alle nivåer i litteraturbransjen. Siste år var 10 av 14 inviterte forfattere kvinner, og kvinnesiden gjorde rent bord da prisene skulle deles ut. Ironisk nok er det bare i Ingeborg Bachmann-juryen at mennene fremdeles er i flertall.

En fremmed i alpelue

På forhånd var den frittalende Stefanie Sargnagel regnet som en av favorittene. I Wiens litterære undergrunn er hun en kultforfatter med utsolgte opplesningskvelder og en stor Facebook-familie i ryggen. Før konkurransen forkynte

hun i påtatt Muhammed Ali-stil at hun skulle «knuller konkurrentene i stykker» og at en fattig poet som henne selvsagt må stille opp til kamp når det er 250.000 kroner i potten.

Sargnagels fyrverkeri av en tekst om en lykkelig dag i livet til et skrivende medlem av prekariatet var den eneste teksten i Klagenfurt som hadde et reelt klasseperspektiv på dagens samfunn. Slik sett var Sargnagel med sin karakteristiske røde alpelue et ekte hår i suppa, kanskje den eneste virkelig fremmede i Klagenfurt.

kultur@klassekampen.no